

Zdrava životna sredina

Piše: Igor Isailović

Setom zakona donetim u maju mesecu ove godine, zakonodavna vlast u našoj zemlji je na sveobuhvatan način normirala oblast zaštite životne sredine i na taj način detaljno razradila odredbu iz člana 74. Ustava Republike Srbije koja glasi:

„Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju. Svako, a posebno Republika Srbija i autonomna pokrajina, odgovoran je za zaštitu životne sredine. Svako je dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu”.

Skupština Republike Srbije je u maju mesecu donela, a predsednik Srbije je ratifikovao sledeće propise iz oblasti zaštite životne sredine:

- zakon o zaštiti životne sredine
- zakon o zaštiti vazduha
- zakon o zaštiti prirode
- zakon o zaštiti od nejonizirajućeg zračenja
- zakon o zaštiti od jonizirajućeg zračenja i nuklearnoj sigurnosti
- zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini
- zakon o upravljanju otpadom
- zakon o proceni uticaja na životnu sredinu
- zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu

ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Ovim propisom, kao najopštijim propisom iz ove oblasti, pre svega je definisano značenje najvažnijih termina iz oblasti, te je:

- životna sredina definisana kao skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život;
- prirodne vrednosti kao prirodna bogatstva koja čine: vazduh, voda, zemljište, šume, geološki resursi, biljni i životinjski svet;
- aktivnost koja utiče na životnu sredinu kao svaki zahvat (stalni ili privremeni) kojim se menjaju i/ili mogu promeniti stanja i uslovi u život-

noj sredini, a odnosi se na: korišćenje resursa i prirodnih dobara; procese proizvodnje i prometa; distribuciju i upotrebu materijala; ispuštanje (emisiju) zagađujućih materija u vodu, vazduh ili zemljište; upravljanje otpadom i otpadnim vodama, hemikalijama i štetnim materijama; buku i vibracije; jonizujuće i nejonizujuće zračenje; udese;

- zagađivanje životne sredine kao unošenje zagađujućih materija ili energije u životnu sredinu, izazvano ljudskom delatnošću ili prirodnim procesima koje ima ili može imati štetne posledice na kvalitet životne sredine i zdravlje ljudi;
- otpad kao svaki predmet ili supstanca, kategorisan prema utvrđenoj klasifikaciji otpada sa kojim vlasnik postupa ili ima obavezu da postupa, odnosno upravlja;

Temelji zakona su sledeća pravna načela:

1. Načelo integralnosti
2. Načelo prevencije i predostrožnosti
3. Načelo očuvanja prirodnih vrednosti
4. Načelo održivog razvoja
5. Načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika
6. Načelo “zagađivač plaća”
7. Načelo “korisnik plaća”
8. Načelo supsidijarne odgovornosti
9. Načelo primene podsticajnih mera
10. Načelo informisanja i učešća javnosti
11. Načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu

Pod sistemom zaštite životne sredine zakon predviđa preventivne mere, uslove zaštite životne sredine, mere zaštite od opasnih materija, programe i planove organa nadležnih za primenu ovog propisa.

Osnovne zamerke ovom propisu su preblago propisane sankcije za ovako bitnu oblast kao što je zaštita životne sredine.

ZAKON O ZAŠTITI VAZDUHA

Po samoj „arhitekturi“ propisa u samom uvodu propisa objašnjena su značenja termina, tako da su odredbom iz člana 3. propisa definisani sledeći najbitniji termini:

- vazduh jeste vazduh u troposferi na otvorenom, koji ne uključuje vazduh u zatvorenom prostoru;
- koncentracija o kojoj se izveštava javnost je nivo zagađujuće materije, čije prekoračenje predstavlja opasnost po zdravlje posebno osetljivih delova populacije od kratkotrajne izloženosti, o kojoj je neophodno hitno i odgovarajuće informisanje javnosti;
- koncentracija opasna po zdravlje ljudi je nivo zagađujuće materije, čije prekoračenje predstavlja opasnost po zdravlje ljudi od kratkotrajne izloženosti, pri čijoj se pojavi hitno moraju preduzeti odgovarajuće propisane mere;
- kritični nivo jeste nivo zagađujuće materije zasnovan na naučnim saznanjima, iznad koga se može pojaviti direktan štetan efekat na neke re-

ceptore kao što su drveće, druge biljke ili prirodni ekosistemi, ali ne na ljude;

- pokretni izvor zagađivanja je motor sa unutrašnjim sagorevanjem ugrađen u transportno sredstvo ili radne mašine;
- supstance koje oštećuju ozonski omotač jesu supstance koje imaju potencijal oštećenja ozonskog omotača veći od nule, i to: hlorofluorouglenjenci, drugi potpuno halogenovani hlorofluorouglenjenci, haloni, ugljen tetrahlorid, 1,1,1-trihloroetan (metil hloroform), metil bromid, bromofluorouglenjenci, hlorofluorouglenjenci i bromohlorometan, bilo da su same ili u mešavini, nove, sakupljene, obnovljene ili obrađene, koje se kontrolišu u skladu sa Montrealskim protokolom o supstancama koje oštećuju ozonski omotač;

Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, u okviru svoje nadležnosti utvrđene zakonom, obezbeđuju monitoring kvaliteta vazduha. Navedenim propisom je za praćenje kvaliteta vazduha uspostavljena mreža mernih stanica i/ili mernih mesta, o kojoj se stara ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine. Visina kazni koje su propisane kaznenim odredbama još je „bagateljnija“ od kaznenih odredbi zakona o zaštiti životne sredine, tako da je propisana sankcija za npr. obavljanje delatnosti proizvodnje, održavanja i/ili popravke proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač, bez dozvole Ministarstva, samo plaćanje iznosa od 500.000 do 1.000.000 dinara. Propisom su takođe predviđene, pored privrednog prestupa, i zaštitne mere pod kojima se podrazumeva:

1. zabrana pravnom licu da se bavi određenom privrednom delatnošću u trajanju od pet do deset godina, i/ili
2. zabrana odgovornom licu da vrši određene dužnosti u trajanju od tri do deset godina.

ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE

Najbitniji termini definisani ovim zakonom jesu:

- aktivnost u prirodi je svako privremeno ili trajno delovanje čoveka na prirodu koje može narušiti prirodnu ravnotežu, ako to delovanje nije u cilju zaštite i očuvanja prirode;
- derivat je organski ili neorganski produkt živih organizama, pa rogovi jelena, kljove vepra, oklop kornjače i drugo;
- ekosistem (biogeocenoza) jeste strukturno, funkcionalno i dinamički složen i jedinstven ekološki sistem u kome se međusobno prožimaju uticaji biotopa i biocenoza (abiogena i biogena);
- životna zajednica (biocenoza) jeste skup svih populacija koje žive zajedno na istom staništu

(biotopu) koje grade funkcionalne zajednice;

- zamka je sredstvo namenjeno za zadržavanje, hvatanje ili usmrćivanje životinja;
- zoološki vrt je bilo koja trajna ustanova gde se drže divlje vrste životinja radi izlaganja javnosti sedam ili više dana godišnje, sa izuzetkom cirkusa, prodavnica kućnih ljubimaca i ustanova koje ne izlažu javnosti značajan broj životinja ili vrsta;
- minerali su samородni homogeni hemijski elementi ili jedinjenja u vidu kristalizovane ili amorfne materije, određene strukture, oblika i sastava, koji nisu mineralne sirovine;
- priroda predstavlja jedinstvo geosfere i biosfere, izloženo atmosferskim promenama i različitim uticajima i obuhvata prirodna dobra i prirodne vrednosti koje se iskazuju biološkom, geološkom i predeonom raznovrsnošću;

Zaštitu i očuvanje prirode, u okviru svojih ovlašćenja, obezbeđuju:

1. Republika Srbija;
2. autonomna pokrajina;
3. opština, grad i grad Beograd (u daljem tekstu: jedinica lokalne samouprave);
4. upravljač zaštićenog područja;
5. pravna lica, preduzetnici i fizička lica koji u obavljanju privrednih i drugih delatnosti koriste prirodne resurse i zaštićena prirodna dobra;
6. stručne i naučne organizacije i druge javne službe;
7. građanin, grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije.

U cilju unapređivanja zaštite prirode obeležava se svake godine Dan zaštite prirode (11. april).

Neposredni nadzor na zaštićenom području vrši čuvarska služba koju obezbeđuje upravljač. Za vreme službe, čuvar zaštićenog područja nosi službenu odeću, oružje, znak zaštite prirode i znak zaštićenog područja koje čuva i naoružan je oružjem koje odredi upravljač. Javnost ima pravo pristupa propisanim registrima ili evidencijama koje sadrže informacije i podatke u skladu sa ovim zakonom. Najstroža zaprećena sankcija za kršenje odredbi ovog zakona jeste 3.000.000 dinara.

Ostalim propisima iz seta propisa iz ove oblasti takođe su na sveobuhvatan način definisani termini, sistemi zaštite, nadležnost i odgovornost organa ovlašćenih za sprovođenje propisa, formirane inspekcijske službe i propisane sankcije za nepoštovanje odredbi (čini se preblage za ovako bitnu oblast). Ono što je, međutim, najbitnije pitanje jeste da li će izvršna vlast na adekvatan način organizovati sistem zaštite, kako bi u budućnosti sprečila pomor riba, izlivanje štetnih materija, požare u magacinima opasnog materijala, sivo nebo nad Pančevom, te da Dunav i Sava konačno budu naš ponos kao što i zaslužuju, a ne deponija za smeće i otpad. ■

Autor je advokat,
partner Advokatske kancelarije
Simeunović-Ikonović-Isailović